

היום נלמד בעזרת ה':

בבא קמא דף יג

גופא: הגמרא חוזרת לדברי הברייטא שהובאה לעיל.

בן עזאי אומר: בן עזאי מפרש את דברי רבי יוסי הגלילי. ונחלקו ת"ק ואבא יוסי בן דוסתאי בדעת רבי יוסי הגלילי: האם ה'קודשים קלים' שעליהם אמר רבי יוסי הגלילי שהם 'ממון בעלים' - הם שלמים, או בכור.

אמר מר: הגמרא מבארת את דעת ת"ק אליבא דבן עזאי ששלמים הם ממון בעלים. באומרו שמדובר בשלמים - בהכרח הוא בא למעט 'קודשים קלים' אחרים. השאלה את מה בא בא למעט? אי אפשר לומר שהוא ממעט 'בכור' - והיינו בכור בחו"ל כאמור לעיל. משום שאם שלמים שקרבים למזבח הם ממון בעלים, ק"ו שבכור בחו"ל שלא קרב לקרבן יהיה 'ממון בעלים'!

אלא אמר רבי יוחנן: הוא ממעט 'מעשר בהמה' (= שצריך להפריש עשירית מכל הבהמות הנולדות בכל שנה, והעשירי קרב כקרבן שלמים), שאפילו שהוא קרב כקרבן שלמים בכל אופן הוא לא נחשב 'ממון בעלים' גם כשהוא בחיים.

בבכור נאמר "לא תפדה": ולומדים מכך שדוקא פדיון אין לו, כי הפדיון מוציא אותו מקדושתו (הפדיון גורם שהבהמה החדשה מקבלת את הקדושה והבהמה הראשונה יוצאת לחולין), אבל מותר למכור אותו כשהוא חי והקונה ישמור על קדושתו. דהיינו אם הוא תמים ימתין עד שיפול בו מום ויאכל אותו בקדושתו.

אבל במעשר בהמה נאמר **"לא יגאל"**, והגמרא במסכת בכורות לומדת בגזירה שווה מחרמים שאסור לא רק לגאול אותם אלא גם למכור אותם, והוא הדין למעשר בהמה שאסור למכור אותו. אם כן, מהעובדה שאסור למכור אותו מוכח שהוא לא 'ממון בעלים'.

לסיכום: לדעת ת"ק אליבא דבן עזאי - שלמים ובכור הם 'ממון בעלים'. ואילו לדעת אבא יוסי בן דוסתאי אליבא דבן עזאי - רק בכור הוא ממון בעלים ולא שלמים. (שיטמ"ק).

רבינא מתני לה אסיפא: רבינא שונה את דברי הגמרא על הסיפא של הבריייתא - על דברי אבא יוסי בן דוסתאי.

לסיכום: לדעת ת"ק אליבא דבן עזאי - רק שלמים הם 'ממון בעלים' ולא בכור. ואילו לדעת אבא יוסי בן דוסתאי אליבא דבן עזאי - גם שלמים (מלבד בכור) הם 'ממון בעלים'. (שיטמ"ק).

קושיא: הא בבכור בלבד קאמר: הרי אבא יוסי בן דוסתאי אמר במפורש שרק בכור בלבד (!) הוא 'ממון בעלים', ולא שלמים. ומסיקה הגמרא שאכן קשיא על רבינא.

הגמרא חוזרת לדברי המשנה שהובאו בדף יב' ע"ב, שאני חייב אם היזקתי נכסים 'שאין בהם מעילה'. ומבארת אותם באופן אחר.

רבא אמר: הכוונה לנכסים של הדיוט שאין בהם כלל קדושה ולכן אין בהם כלל דין מעילה. (ואין הכוונה לנכסים של קודשים קלים כפי שביארה הגמרא עד עכשיו).

קושיא: וליתני דהדיוט: אם כן מדוע לא כתבה המשנה בפשטות 'נכסים של הדיוט'? ומסיקה הגמרא שבאמת קשיא על רבא.

הגמרא עוסקת בדין 'קודשים קלים' שהזיקו אחרים.

אמר רבי אבא: שור קרבן שלמים שנגח והזיק כשהוא תם - הניזק גובה את הנזק מבשרו ולא מהאימורים, משום שהבשר הולך לבעלים אבל האימורים הולכים להקרבה.

קושיא: פשיטא וכו'.

תירוץ: לא צריכא: החידוש שהוא לא גובה את חלק האימורים מהבשר. דהיינו שור תם של שלמים שווה מאה שנגח שור של הדיוט שווה מאה, והבשר שווה חמישים והאימורים שווים חמישים - הניזק גובה מהשור של שלמים רק עשרים וחמש מהבשר (מכיון שהוא שור תם שמשלם רק חצי נזק), אך לא גובה עוד עשרים וחמש מהבשר כנגד החצי נזק של חלק האימורים.

קושיא: אליבא דמאן: בגמרא לקמן (דף נג') נחלקו רבנן ורבי נתן בדין שור שדחף שור חבירו לבור והרגו. לדעת רבנן רק השור עשה את הנזק, ולכן רק הוא חייב לשלם ולא הבור. ועל כן אם השור מועד - הוא משלם נזק שלם, ואם השור תם - הוא משלם חצי נזק. ובעל הבור בכל מקרה פטור. לדעת רבי נתן השור והבור

שניהם שותפים בנזק, ולכן על שניהם לשלם אותו. ועל כן אם השור מועד - הוא משלם חצי נזק ובעל הבור חצי נזק, ואם השור תם - הוא משלם רבע (כי הוא חייב רק חצי נזק, וגם בזה הוא שותף עם בעל הבור) ובעל הבור שלושה רבעים.

מדברי רבנן ורבי נתן בשור תם - נמצא שלדעת רבנן כשאי אפשר לגבות ממזיק אחד לא גובים מחבירו, ולכן השור משלם את חצי הנזק אבל לא גובים מהבור את החצי השני. ולדעת רבי נתן כשאי אפשר לגבות מהאחד גובים מהשני, ולכן למרות שעל בעל הבור מוטל לשלם רק חצי מהנזק, ככל אופן גובים ממנו שלושה רבעים, וזאת משום שבעל השור משלם רק רבע, וצריך להשלים את הרבע הנוסף.

אם כן לפי רבנן פשיטא שלא גובה מהחלק של הבשר כנגד חלק האימורים, ואילו לפי רבי נתן אדרבא עליו לגבות מהחלק של הבשר כנגד חלק האימורים.

תירוצי: אי בעית אימא: אם תרצה תתרץ אליבא דרבי נתן, ואם תרצה תתרץ אליבא דרבנן.

איבעית אימא רבנן: כל מה שאמרו רבנן שלא גובים ממזיק אחד עבור מזיק אחר, זה דוקא בשני גופים כלומר שור ובור שהם שני מזיקים נפרדים, אבל באותו מזיק דהיינו בשר ואימורים היינו חושבים שכן גובים, ולכן מחדש רבי אבא שגם בגוף אחד סוברים רבנן שלא גובים.

איבעית אימא רבי נתן: כל מה שאמר רבי נתן שגובים ממזיק אחד על חבירו, זה דוקא בשור ובור, משום שבעל השור שמת אומר לבעל הבור אני מצאתי את השור שלי מת בבור שלך כלומר אתה המזיק העיקרי כאן, ומה שאני אצליח לגבות מהשור אני אגבה מהשור, ומה שלא אתה תשלים לי. אבל כאן, וכי הבשר הוא מזיק יותר עיקרי מהאימורים? ולכן אין שום סיבה שהוא ישלים את מה שאי אפשר לגבות מהאימורים, אלא בעל השור יפסיד את החלק הזה.

*

אמר רבא תודה שהזיקה: בהמת קרבן תודה שהזיקה, הניזק גובה את התשלום מבשרה (הנאכל לבעלים) ולא מהלחמים (= ארבעים חלות שמביא הבעלים עם הקרבן).

קושיא: פשיטא: הרי הלחם לא הזיק אף אחד.

תירוץ: סיפא איצטריך ליה: המשך דבריו של רבא הם חידוש: הניזק אוכל את הבשר של הקרבן, והבעלים המתכפר מביא את הלחם.

מהו דתימא: היה מקום לחשוב מכיון שהלחמים הם ההכשר של הזבח, לא מסתבר שהבעלים יביאו את הלחמים של הבשר שאוכל הניזק, אלא הניזק יצטרך להביא אותם. קמ"ל שהלחמים הם חובת הבעלים.

למדנו במשנה: אני חייב אם היזקתי נכסים של 'בני ברית'. לכאורה המשנה באה למעט שהמזיק שור של גוי פטור.

קושיא: הא קתני לה לקמן: בדף לז'.

תירוץ: תנא והדר מפרש: במשנתנו התנא שנה את הדבר בקצרה, ולקמן הוא מפרש ומרחיב את הדברים.

למדנו במשנה: אני חייב אם היזקתי נכסים 'המיוחדין'.

למעוטי זה אומר שורך הזיק וזה אומר שורך הזיק: אם יש ויכוח מיהו השור שהזיק את השור שניזק, כגון שהיו שם כמה שוורים, ושני אנשים מתווכחים ביניהם מי הזיק - שניהם פטורים.

קושיא: הא תני לה לקמן: היו שני שוורים רודפים אחרי שור אחד כדי לנגוח אותו, ולא ידוע מי הוא זה שנגח. וכנ"ל.

תירוץ: תנא והדר מפרש: כנ"ל.

במתניתא תנא: ש'נכסים המיוחדין' בא למעט נכסי הפקר.

היכי דמי: איך מדובר? אם נגח השור שלי את שור של הפקר - פשוט שאני פטור, כי אין לשור בעלים שיתבעו אותי. ואם מדובר שהשור של הפקר נגח שור שלי - מדוע אינני יכול לקחת את השור של הפקר ולגבות את הנזק?

תירוץ: בשקדם וזכה בו אחר: מדובר שמישהו הקדים אותי ותפס את השור של הפקר לפני שהספקתי לתפוס אותו כדי לגבות את הנזק. והחידוש הוא שאני לא יכול כבר לגבות את הנזק, כי השור של הפקר לא משועבד לנזק (שהרי אין לו בעלים שיתחייבו על הנזק שלו).

רבינא אמר: 'נכסים המיוחדין' בא למעט אם לאחר הנגיחה הקדיש הבעלים את השור או הפקיר אותו, שאז הניזק לא יכול לגבות את הנזק מהשור. משום שצריך שהשור יהיה מיוחד לאדם אחד משעת הנגיחה עד שעת העמדה בדין.

שנאמר והועד בבעליו: "וְאִם שׁוֹר נִגַּח הוּא מְתַמַּל שְׁלָשׁם וְהוּעֵד בְּכַעְלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּכַעְלָיו יוֹמֵת" צריך שיהיו לו בעלים אחד בזמן שהוא נגח - וְהַמִּית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה, ובזמן שהוא הועמד לדין - 'הַשּׁוֹר יִסְקַל'.

קושיא: וגמר הדין לא בעינן: האם לא צריך שיהיו לו אותם בעלים גם בפסק הדין? והרי 'הַשּׁוֹר יִסְקַל' מדובר על פסק הדין (שדינו לסקילה).

למדנו במשנה: אני חייב אם היזקתי, חוץ מרשות המיוחדת למזיק. דהיינו שאם נכנס שור של הניזק לתוך החצר השייכת לשור המזיק - שור המזיק פטור.

דאמר ליה: אומר המזיק לניזק: שורך ברשותי מה הוא מבקש? כלומר מה השור שלך עושה בתוך הרשות שלי?

למדנו במשנה: חוץ מרשות המיוחדת למזיק, ורשות הניזק והמזיק, כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק וכו'. הגמרא מבארת את דברי המשנה 'ורשות הניזק והמזיק'.

אמר רב חסדא: בחצר של שותפים אם הזיק שור של אחד השותפים את השותף השני, ב'שן' או ב'רגל' - חייב לשלם לחבירו, משום שאין זה נחשב לרשות הרבים. וכל שכן אם הזיק אותו ב'קרן' (שהרי היא חייבת אפילו ברשות הרבים). לפי זה פירוש דברי המשנה כך הוא: 'חוץ מרשות המיוחדת למזיק' שאם הזיק שם פטור. אבל מה שאין כן 'ורשות הניזק והמזיק' - כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק'.

ורבי אלעזר אמר: חצר השותפין פטור בה על 'שן' ו'רגל', וחייב רק על 'קרן' (שהרי היא חייבת אפילו ברשות הרבים). לפי זה פירוש דברי המשנה כך הוא: 'חוץ מרשות המיוחדת למזיק ורשות הניזק והמזיק' שאם הזיק בהם פטור. אבל 'כשהזיק' בקרן 'חב המזיק לשלם תשלומי נזק'.

הניחא לשמואל: לעיל (דף ג') נחלקו רב ושמואל מהו 'שור' ומהו 'מבעה' שנאמר במשנה בתחילת הפרק. לדעת שמואל 'שור' זה רגל ו'מבעה' זה שן - לפי זה

המשנה בתחילת הפרק לא כתבה את האב 'קרן' ולכן הוצרכה המשנה בדף ט' לכתוב את 'קרן', ודברי רבי אלעזר מיושבים.

אבל לדעת רב שהאב 'שור' כולל את רגל שן וקרן, ו'מבעה' זה אדם - בהכרח שהמשנה בדף ט' לא מתכוונת ל'קרן', ואם כן מה היא באה ללמד במילים 'כשהזיק חב המזיק לשלם תשלומי נזק'?

תירוץ: לאתויי הא דתנו רבנן וכו': ללמד שארבעת השומרים חייבים על נזק. אמנם אם נפרצה המחיצה בלילה באונס וכו' הם פטורים.